

נקודת המבט הנוכחית של חמאס על הישגיו במערכה בעזה

יורם שוייצר

למערכה שהתנהלה בעזה בין ישראל לחמאס יש לפחות שתי נקודות מבט מנוגדות. זו הישראלית, שזכתה לתאור נרחב בכלי התקשורת בישראל ומבטאת עמדה ברורה ונחרצת לגבי צדקתה וניצחונה ומבקשת לממש את יעדיה תוך המרת ההישגים הצבאיים להישגים מדיניים. מנגד, קיימת נקודת מבט אחרת בה תופש חמאס – לפחות בעת הזו – את המערכה והישגיו שלו וזאת לנוכח נקודת המוצא הנמוכה ממנה יצא אליה ובעטיה, יזם אותה. מוטב לה לישראל להכיר את נקודת המבט הזו של חמאס על מנת להיערך למענה ראוי, שיסייע לה להשיג את המטרות המדיניות אליהן היא שואפת להגיע עם תום המערכה.

מטח הרקטות שנורו מעזה לעבר ערי ישראל אשר הביאו לידי פתיחתה של המערכה הצבאית הנוכחית החל ביוזמת חמאס משום שנקלע בשנה האחרונה לנקודת שפל פוליטית, כלכלית וצבאית: ברמה הפוליטית פנימית, במטרה לחלץ עצמו ממצבו הקשה, נאלץ חמאס לקבל על עצמו את הסכם ממשלת האחדות בתנאים להם סירב בעבר. היד הקשה בה נקטה מצרים, אחרי שהכריזה עליו כארגון טרור, ופעילותה האינטנסיבית להריסת המנהרות אשר הוו צינור חמצן מרכזי לניהול כלכלת חמאס בפרט וכלכלת עזה בכלל הביאה את חמאס לכדי משבר כלכלי קשה. משבר זה התבטא באי יכולתו לשלם משכורות לאנשיו והשפיע גם על המצב הכלכלי ברצועת עזה כולה. במקביל, הטילו המצרים פיקוח חמור ואף סגרו לעיתים את מעבר רפיח ששימש כפתח בין הרצועה אל העולם החיצון, דבר שהגביר את תחושת החנק ברצועה. במישור הבינלאומי, נמצא חמאס בבידוד מדיני כאשר לא רק מצרים, בעלת בריתו העיקרית מתקופת שלטונו של מורסי, פועלת נגדו, אלא גם סעודיה ומדינות המפרץ ציננו את יחסן כלפיו ואילו בעלות בריתו תורכיה וקטאר היו עסוקות בענייניהן הפנימיים והאזוריים ולא סייעו לו להחלץ ממצבו הקשה. במישור הצבאי, נאלץ הארגון כריבון בעזה, למגינת ליבו ומחשש מתגובה ישראלית, לרסן את הקבוצות המזוינות האחרות הפועלות בעזה, ובהן הג'יהאד האסלאמי, ועדות ההתנגדות וקבוצות סלפיות ג'יהאדיסטיות ולמנוע מהם לשגר רקטות ואש מרגמות לעבר ישראל. כך מצא עצמו הארגון נתון לביקורת גוברת מצד הציבור בעזה בשל המצב הכלכלי הקשה ומצד תומכי הפעילות הצבאית נגד ישראל כאשר דימויו כ"ארגון התנגדות" המוביל את מחנה המוקאוומה הפלסטיני ויוקרתו נפגעו. בתנאים אלה ובעקבות מותם של כתשעה מלוחמיו החליט חמאס להצטרף לארגונים ששגרו באופן עתי רקטות לעבר ישראל, כשהוא מבין, כי הדבר יגרור בעקבותיו מערכה צבאית כוללת, שנועדה בראייתו לשפר את מצבו הכולל. ואמנם, לאחר 28 ימי לחימה, הביאה המערכה הצבאית למספר הישגים חשובים בראיית חמאס:

- א. הארגון הצליח לשגר רקטות לעבר ערי ישראל מדרומה ועד צפונה במשך כל זמן המערכה מבלי שישראל הצליחה למנוע זאת ממנו ולמרות כל מאמציה.
- ב. הארגון הצליח להשיג הפתעות טקטיות באמצעות חדירה לתחום ישראל דרך המנהרות ובאמצעות ניסיונות פיגוע מהים ומהאוויר. במקצתם גם פגע בישראלים ואף זכה לתעד את פעולותיו לטובת מערכת התעמולה שלו בעתיד.
- ג. הארגון הצליח לגבות מישראל מחיר ולגרום לפגיעה קשה ולאבידות בקרב חיילי צה"ל, (הישג חשוב משום הכרותו את רגישותם המיוחדת של אזרחי ישראל לחיי חייליהם).
- ד. הארגון הצליח לנהל מלחמת התשה מול ישראל במשך כחודש ימים אשר פגעה בכלכלתה ובתחושת הביטחון של אזרחי ישראל.
- ה. הארגון הצליח להשבית ולו לזמן קצר את התעופה הבינלאומית אל ישראל וממנה ובכך כפה על ישראל, ולו לזמן קצר, את תחושת המצור ממנו סובלת עזה.
- ו. הארגון הצליח לפגוע קשות בדימויה של ישראל כמדינה דמוקרטית מוסרית הפועלת על פי הנורמות הבינלאומיות ולהציגה כמדינה הפוגעת באופן קשה ומכוון באזרחים בלתי

מעורבים, תוך העצמת מסע הדה-לגיטימציה נגדה שבו היא נתונה ממילא בדעת הקהל העולמית.

- ז. המערכה הצבאית שניהל החזירה אותו למקומו הטבעי כמוביל תנועת ההתנגדות הפלסטינית וחיזקה את מעמדו ההגמוני בקרב כלל הארגונים הפועלים בעזה.
- ח. הארגון הצליח להנחיל בדעת הקהל הפלסטינית והעולמית את ההסבר לפיו סיבת המערכה, היא המצור שהוטל על עזה וכי ישראל, שקודם לפריצתה צרה וחנקה את תושבי עזה הגדילה לעשות במהלכה, כאשר טבחה בהם.
- ט. צמרת ההנהגה המדינית והביטחונית של הארגון לא נפגעה והארגון שמר על שלטונו ועל מעמדו ההגמוני בעזה.

לשיטתו, הוכיח חמאס את חיוניותו ואת העובדה, כי הוא גורם כוח מרכזי בחברה הפלסטינית שלא ניתן יהיה להתעלם ממנו בכל הסדר עתידי. להערכת הארגון, ההרס שנגרם בעזה ישוקם בעזרת תמיכה והתגייסות של המדינות התומכות בו בראשות קטאר ותורכיה וארגונים בלתי ממשלתיים מערביים, שצפויים להזרים כספים רבים לתמיכה באוכלוסיה הסובלת בעזה. חמאס גם עשוי לחדש את קשריו עם איראן, שנפגמו בשל התנגדותו לפעילות משטר אסד בסוריה, ולזכות מחדש בתמיכתה הכלכלית והצבאית לאחר שהוכיח שוב את חיוניותו כארגון לוחם וכמוצב קדמי המשרת את האינטרסים האיראניים באזור.

הארגון מעריך שבכוחו לקבוע, או לפחות להיות מעורב, במהלכי השיקום וכי דבר לא יוכל להיכנס לעזה מבלי לעבור דרכו. בכך יזכה חמאס לבסס מחדש את מעמדו הדומיננטי בעזה. הארגון מעריך, כי בכוחו להתגבר על גילויי מחאה וביקורת ברצועה במידה שאלו אכן יושמעו בפומבי, בשל חלקו בסבל שנגרם לתושבי עזה, ומשוכנע כי הדבר לא יגרום להתקוממות המונית נגדו או יסכן את המשך שלטונו. גם מדינות ערב שהפנו לחמאס כתף קרה במהלך המערכה יושפעו מדעת הקהל בארצותיהם המזדהות באופן מלא עם סבלה של האוכלוסיה וימנעו בסופו של דבר מבידול בין תמיכתם באוכלוסיה להכרה בשלטון חמאס ברצועת עזה. בנוסף, חמאס מעריך שגם מדינות אירופה יבקשו לשלב את עזה בכל תהליך הסדר מדיני עתידי וילחצו על ישראל לחדש את המשא ומתן עם הפלסטינים, בין אם במסגרת ממשלת האחדות הפלסטינית, במידה שזו תחזיק מעמד, ובין אם בכל דרך אחרת, כשהן מכירות בכך שחמאס הוא הגורם השולט בעזה וכי החלופות לשלטונו גרועות ממנו.

באשר למערכה על סיפור המערכה, ישראל צריכה להמנע מהתגוששות עם טענות חמאס לניצחונו ולמקד את מאמציה בהנחלת הנראטיב ההגנתי המובהק של ניהולה את המערכה בקרב מנהיגים, מקבלי החלטות וגורמים בעלי השפעה על עיצוב דעת הקהל ברחבי העולם. הביקורת הבינלאומית שנשמעה כלפי פעילות ישראל בעזה בשל המראות הקשים של ההרס הרב והפגיעה האגבית המרובה באזרחים, אינה משקפת בהכרח ביקורת כוללת על התנהלות ישראל במערכה זו. ישראל, שהפגינה במהלך המערכה מדיניות מרוסנת באשר ליעדיה, וגילתה, בניגוד לחמאס, נכונות מתמדת לקבלת פניות בינלאומיות להפסקת אש, צריכה לנצל זאת על מנת לזכות בגיבוי בינלאומי לדרישותיה הביטחוניות בעזה, שתכליתן מניעת התעצמות מחודשת של תשתית הטרור של חמאס ושאר ארגוני הטרור בעזה והקפדה על שקט מלא לישוביה בגבולה הדרומי ובכלל.

תוצאות המערכה בעזה מאפשרות לישראל לנקוט ביוזמה שתקדם הסדרים מדיניים וביטחוניים עם ממשלה פלסטינית בתמיכה של מדינות ערב הפרגמטיות ובגיבוי בינלאומי בהובלת ארצות הברית ומדינות מערביות מובילות. בדרך זו ניתן יהיה להמיר את ההישגים הצבאיים לתכלית מדינית ולמלא מחדש את מאגרי הלגיטימציה המדלדלים של ישראל.